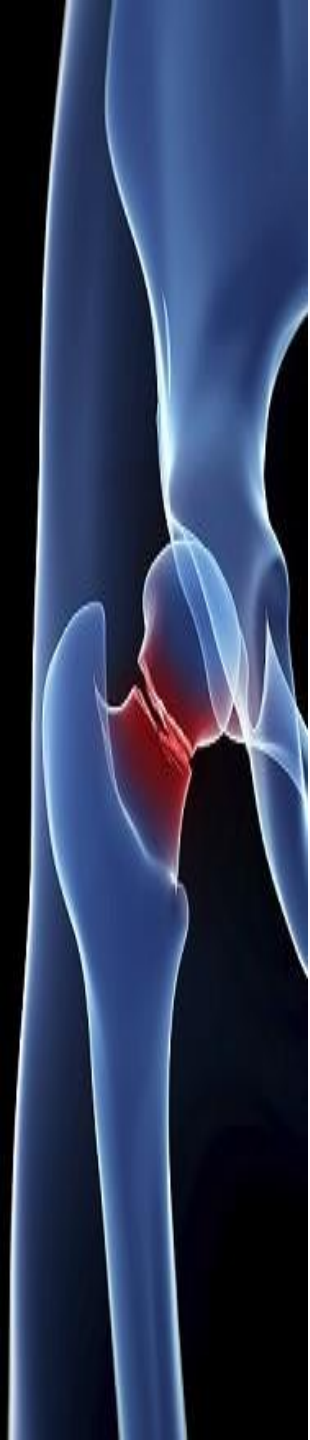
A 3D anatomical model of a human pelvis and femur. The femur is shown in a reddish-pink color, and the pelvis is shown in a light blue color. A fracture is visible in the proximal end of the femur. The text is overlaid on the model.

Perioperačný manažment pacientov so zlomeninou proximálneho konca stehnovej kosti

Vladimír Hudák

I. KAIM UPJŠ LF a UNLP Košice

CEEA, 23. – 25. november 2020, Košice

- Nemám potenciálny konflikt záujmov

Pacienti s diagnózou S72

PREČO?

- Predstavujú len 0,85 % (1974) – 2,70 % (2019) hospitalizovaných pacientov v SR
- Sú v poradí na 19. (1998) – 12. mieste (2019) v počte hospitalizovaných
- Úmrtnosť predstavuje 2,3 % (1998) – 1,2 % (2019) z celkovej nemocničnej úmrtnosti

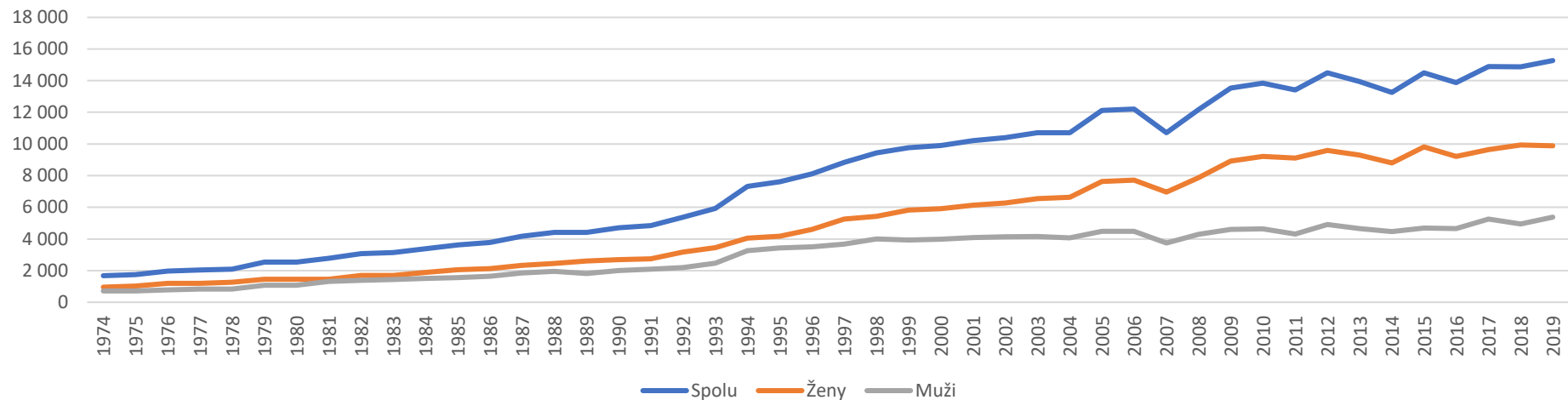
Nie sú to jednoduchí pacienti

- 90 % nad 50 rokov z toho viac ako polovica nad 80 rokov
- Zvýšená chorobnosť (> 70 % sú ASA 3 – 4)
- Znížené rezervy
- Takmer vždy sú hraničné až porušené kognitívne funkcie
- Polyfarmácia
- V nedávnej minulosti dlhá hospitalizácia (16 – 23 dní); v SR: 36 dní (1974), 16 dní (1998) a 9 dní (2019)
- Riešime ich takmer všetci a pravidelne
- Najčastejšie mimo pracovnej doby

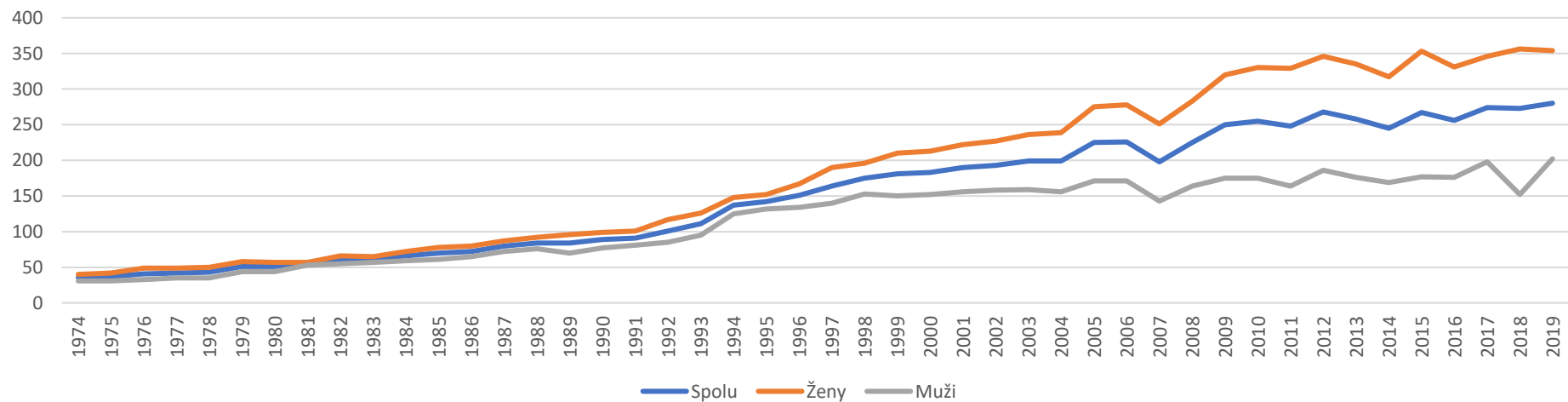

Prevalencia S72 na Slovensku

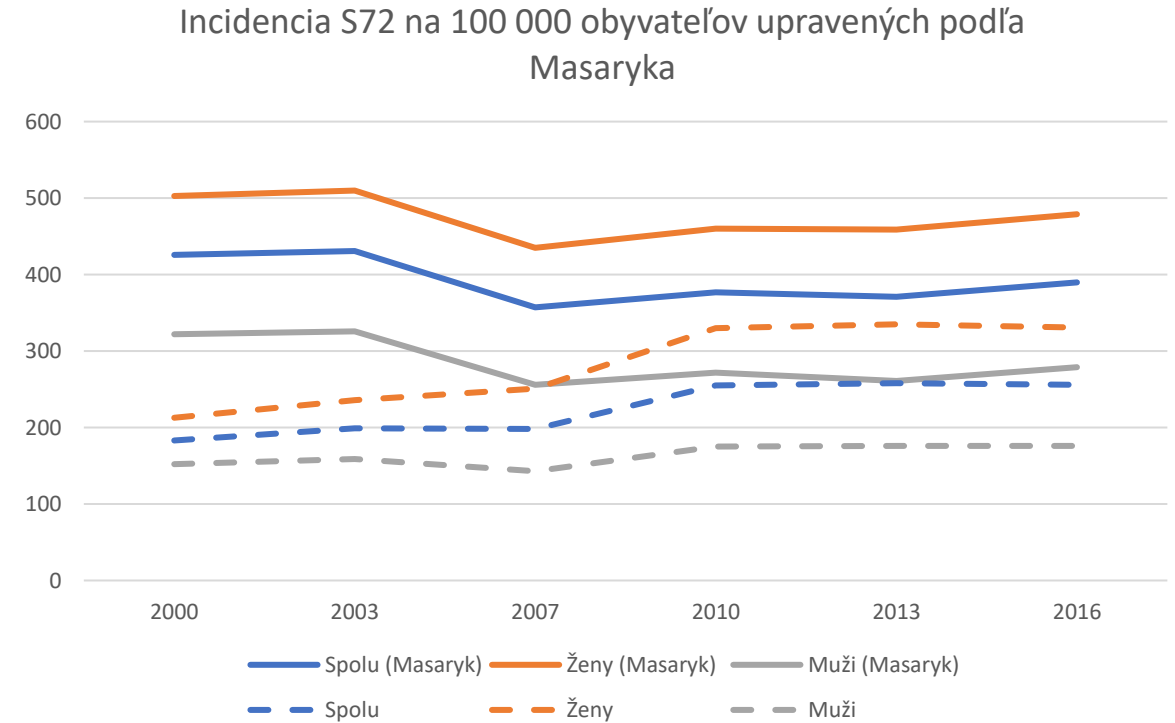
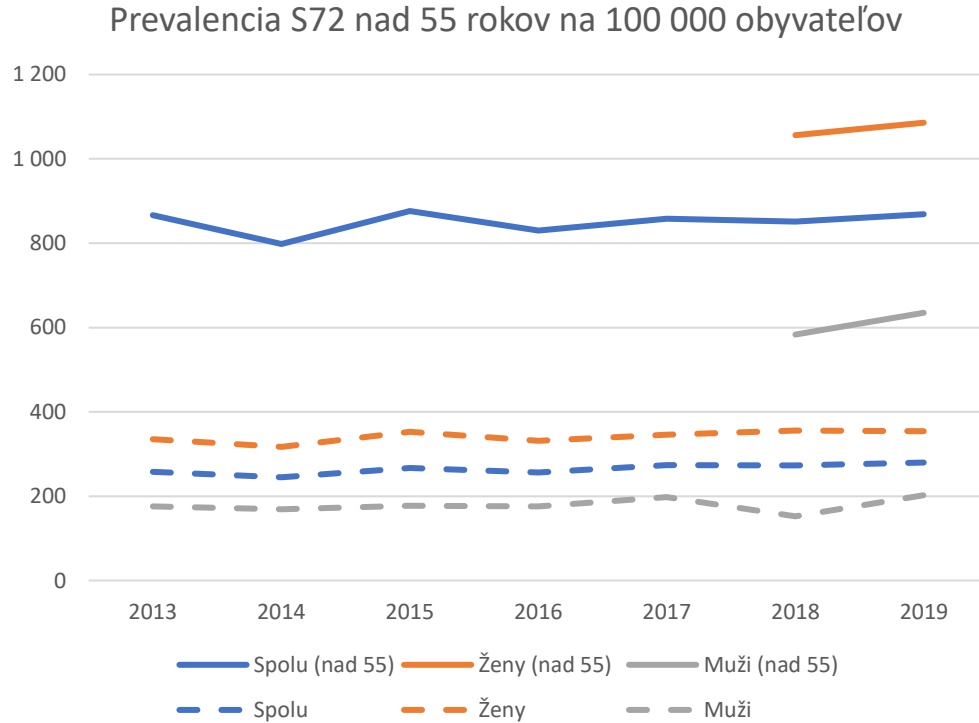
Počet hospitalizovaných pacientov s S72 na Slovensku

Prevalencia S72 na 100 000 obyvateľov na Slovensku

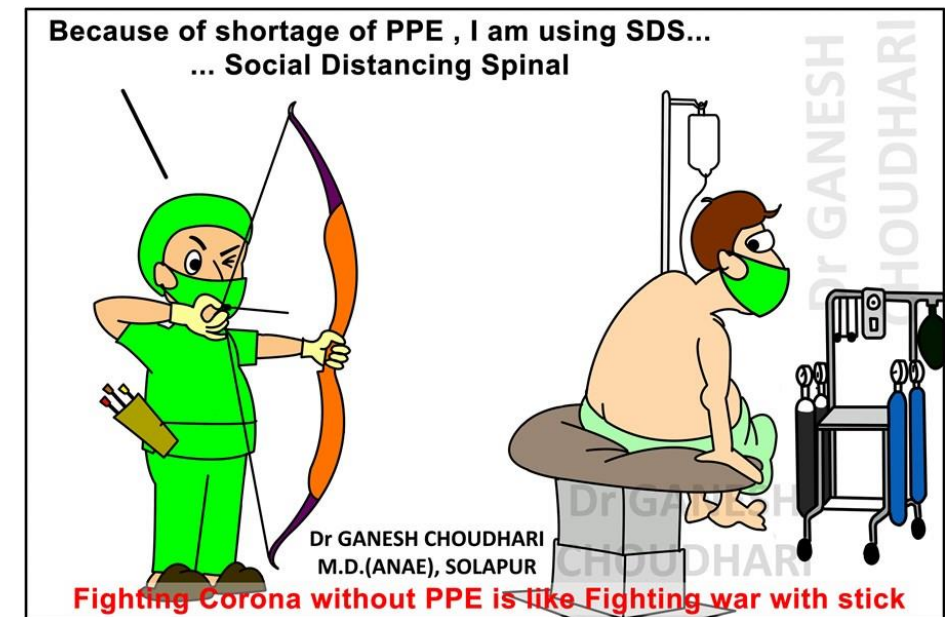

Prevalencia v populácii nad 55 rokov a incidencia osteoporotických zlomenín nad 50 rokov

Kľúčové momenty manažmentu

1. príjem a diagnostika zlomeniny bedra (zobrazovacími metódami)
2. indikácia na operáciu a jej **načasovanie**
3. **analgézia** (predoperačná, počas diagnostiky a prípravy pacienta, počas operácie a po operácii)
4. **aktívna príprava** pacienta so zlomeninou bedrového kĺbu na operačný výkon
5. **spôsob anestézie**
6. **manažment operačného tímu**
7. typ operácie
8. bežná pooperačná starostlivosť
9. mobilizácia a rehabilitácia po operácii
10. **multidisciplinárny manažment** pacienta
11. informovanosť pacienta, príbuzných a opatrovníkov

1. Príjem a diagnostika pacienta

adekvátna analgézia hneď pri prijme (ambulancia) ⇒

⇒ kontrola bolesti a utrpenia pri diagnostike, polohovaní
a transporte ⇒

⇒ zníženie stresu ⇒

⇒ redukcia katabolickej odpovede ⇒

➔ šetrenie rezerv na operáciu a následnú rehabilitáciu

➔ prevencia rozvoja či zhoršenia kognitívnych porúch

2. Indikácia pacienta na operáciu

- Konzervatívny prístup $\Rightarrow$ v prvom roku je 4 x vyššia úmrtnosť
v prvých 2 rokoch je 3 x vyššia úmrtnosť
- Cieľ operačného riešenia:
  1. **mobilita a nezávislosť pacienta**
  2. najlepšia kontrola bolesti
- Extrémne zriedkavo je rozhodnuté o konzervatívnom prístupe
- Operačné riešenie je možnosťou aj u terminálnych pacientov – bolesť, čiastočná mobilita
- Hodnotiace (skórovacie) systémy:
  - **Nottingham Hip Fracture Score (NHFS)**
  - Estimation of Physiologic Ability and Surgical Stress (E-PASS)
  - the Charlson Comorbidity Index (CCI)
  - Physiological and Operative Severity Score for the enUmeration of Mortality and Morbidity (POSSUM)
  - ortopedický POSSUM (O-POSSUM)

2. Načasovanie operácie (1)

- výlučne v kompetencii chirurga/ortopéda (má posledné slovo)
- internista, geriater, anestéziológ („iba“ poradné konzílium)
- „vitálna indikácia“ by nemala byť nikdy podpísaná
- v rámci NOCEPOD ide o operácie 3. stupňa
- často sú odsúvané z organizačných dôvodov
- čo znamená pre pacienta odloženie operácie:
  - nemožná plná záťaž DK $\Rightarrow$ oneskorené a obmedzené funkčné zotavenie pacienta
  - pneumónia, trombóza hĺbkových žíl, preležaniny, močové infekcie, sepsa $\Rightarrow$ v tejto skupine pacientov ide často o smrteľné komplikácie

2. Načasovanie operácie (2)

- Ideálne do 24 hodín
- Najlepšie a najčastejšie do 48 hodín
- Určite nie neskôr ako po 72 hodinách
- ... ALE ...

Dôvody odloženia operácie

Akceptovateľné

- hemoglobín < 80 g/l
- Na+ < 120 mmol/l alebo > 150 mmol/l
- K+ < 2,8 mmol/l alebo > 6,0 mmol/l
- dekompenzovaný DM
- dekompenzované alebo akútne ľavostranné zlyhanie srdca
- infekcia dolných dýchacích ciest so sepsou
- reverzibilná porucha zrážania krvi

Neakceptovateľné

- nedostatok miesta na operačnom programe
- malé odchýlky elektrolytov
- čakanie na ECHO
- neprítomnosť skúseného tímu

3. Analgézia (1)

- Je dôležitá od začiatku (prijímacia ambulancia) až do konca (rehabilitácia/prepustenie)

1. Pred operáciou

2. Počas operácie

3. Po operácii

- Multimodálny opioid šetriaci princíp
- Problém je identifikácia prítomnej bolesti a jej správne ohodnotenie (kognitívne a neurologické poruchy, pasivita/úľavová poloha)

3. Analgézia (2)

- paracetamol 15 mg/kg á 6 – 8 hod iv (max.: 1g á 6 hod)
- NSAIDs ??? (vo väčšine prípadov sú KI) (COX-2-inh?)
- opioidy – opatrne titrovať (ktoré?) – oxykodón?
- najefektívnejšia predoperačná analgézia je niektorý z jednoduchších blokov lumbálneho pletenca (NF, FIB, SIFIB)
- neuroaxiálna blokáda počas operácie – najefektívnejšie perioperačne
- blok lumbálneho pletenca (NF, NCFL, FIB, SIFIB, PCB) – najefektívnejšie pooperačne

4. Aktívna príprava na operačný výkon

- princíp najefektívnejšie využitého času a perfektná základná starostlivosť o pacienta
- diagnostické vyšetrenia a terapeutické postupy:
  - majú opodstatnenie
  - očakáva sa stabilizácia stavu v čo najkratšom termíne
  - ich výsledok reálne ovplyvní spôsob prípravy pacienta, spôsob anestézie a typ operácie
  - sú v praxi realizovateľné
- V prípade pridružených ochorení:
  - potrebná aktívna príprava a optimalizácia dekompenzovaného pridruženého ochorenia v čo najkratšom čase

Pozornosť by sa mala sústrediť

- úprava anémie
- kontrola koagulačného stavu
- úprava hydratácie
- úprava elektrolytovej nerovnováhy
- udržiavanie normálnej glykémie
- liečba srdcového zlyhávania
- liečba srdcových arytmií a ischemie
- liečba zápalu dýchacích ciest
- liečba a úprava zhoršených iných chronických ochorení dýchacieho systému

*Súbežné zisťovanie dôvodu pádu (synkopa, NCMP...)
Posúdenie ďalších možných súbežných zranení pacienta*

Anémia

- Hgb 80 – 100 – 120 – 130 g/l
- 43,6% nad 70 rokov anémia (8% 80-100 g/l, 2% pod 80 g/l)
- transfúzne prípravky – vyššia miera chorobnosti a úmrtnosti, viac infekcií a dlhšia hospitalizácia
- perioperačne – tendencia reštriktívna
- pooperačne – tendencia liberálnejšia
- TXA – ako perioperačne? – zatiaľ bez EBM
  - extrakapsulárne zlomeniny
  - obličková nedostatočnosť, hyperkoagulačný stav, zavedené stenty, stav po NCMP menej ako 6/12, trombembolické ochorenie

Koagulácia

- Ak operácia až po 24 hod – prevencia TECH
- Predchádzajúca liečba – ASA/ESRA 2018 odporúčania
- Porovnať riziká a prínosy
- Stále je alternatíva CA

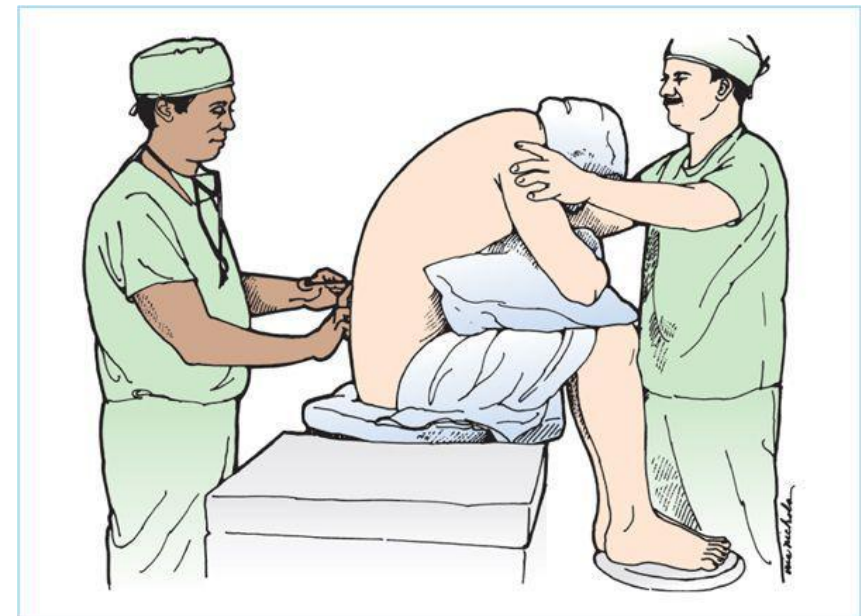

Existuje slabá evidencia dôkazov, ktorá odporúča neodkladanie operácie z dôvodu liečby pacienta liekmi pôsobiacimi proti zrážaniu krvi.

5. Spôsob anestézie

- nízka kvalita dôkazov
- konfliktné závery
- výber typu anestézie po zvážení rizík a prínosov pre každého pacienta individuálne
- **NAB (SA) +/- sedácia +/- PB**
- **CA +/- PB**
- **PB +/- sedácia**
  - *rob to, čo najlepšie vieš – neexperimentuj*
  - *preto radšej skúsený anestéziológ*
  - *... lebo asi ovláda viac možností ...*

NEMOCNICA, PRACOVISKÁ a ŠÉFOVIA

EBM (*M-A, prehľady, Cochrane...*)

JE ROZDIEL

- ~~úmrtnosť prvých 30 dní (↓NAB)~~
- hlboká žilová trombóza (↓NAB) – štatisticky ale nie klinicky...
- pooperačná zmätenosť (↓NAB) – štatisticky ale nie klinicky
- ~~pľúcna embólia~~
- dĺžka operácie (↓CA) – štatisticky ale nie klinicky...
- ~~krvné straty (↓NAB)~~

NIE JE ROZDIEL

- dlhodobá (aj krátkodobá) úmrtnosť
- dĺžka hospitalizácie
- zápal pľúc
- pľúcna embólia
- infarkt myokardu
- PONV
- obličkové zlyhanie
- krvné straty

úmrtnosť – vek, pohlavie, ASA, typ zlomeniny

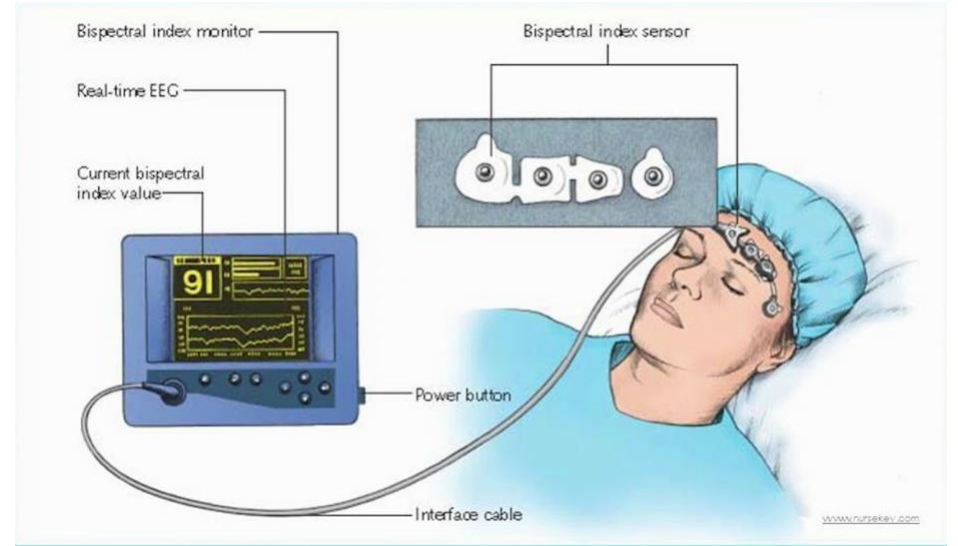
NAB – SA

Zásady moderného „spinálu“

CEEA 2019, MUDr. Peter Merjavý, Spinálna anestézia v jednodňovej chirurgii.

- výber LA
- výber ihly
- množstvo LA
- polohovanie pacienta/unilaterálny blok
- využitie USG
- ...

CA

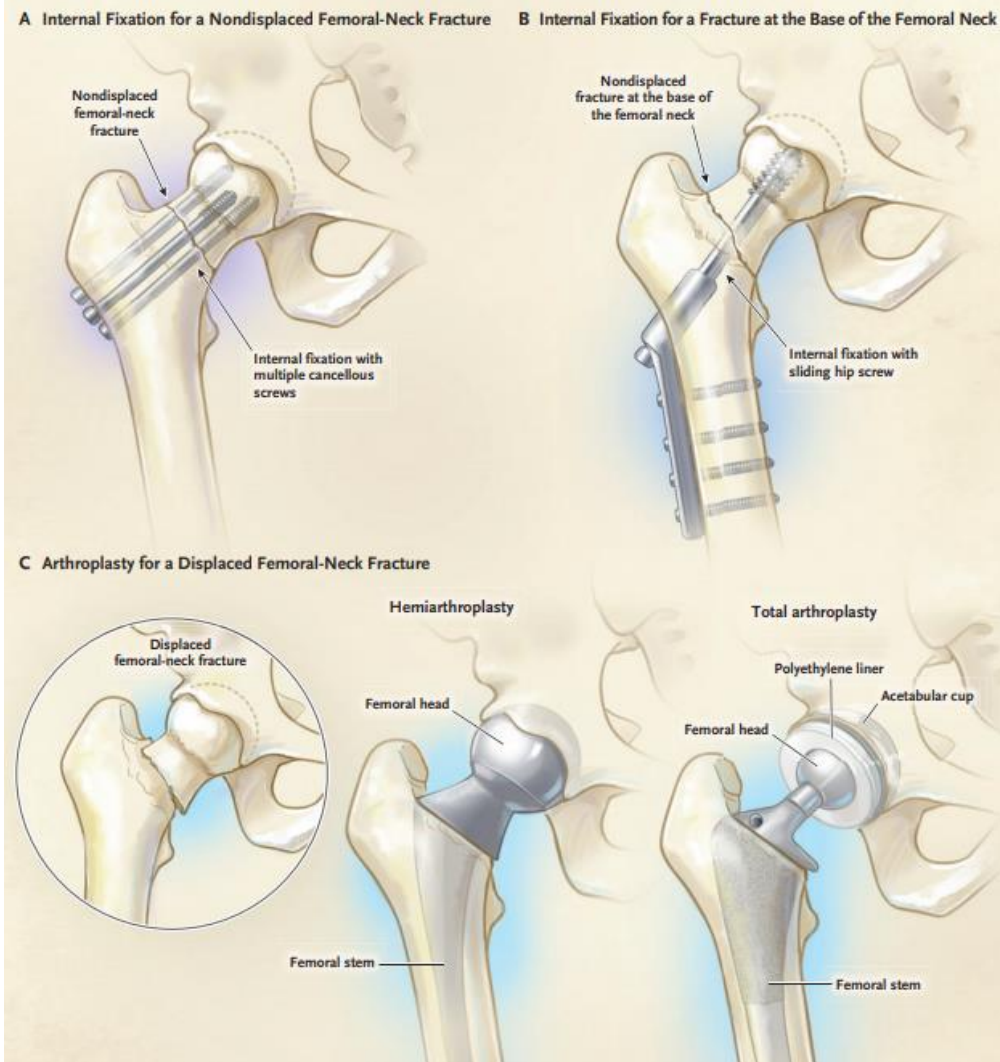

6. Manažment operačného tímu

- zaradenie pravidelných/nepravidelných traumatologických programov
- tímovo, časovo a materiálne nezávislé od urgentných programov
- tím zo skúsených zdravotníkov
  - anesteziológ/ička:
    - má skúsenosti s geriatrickými pacientmi
    - ovláda širokú paletu anestetických techník
    - je zručný/á

7. Typ operácie

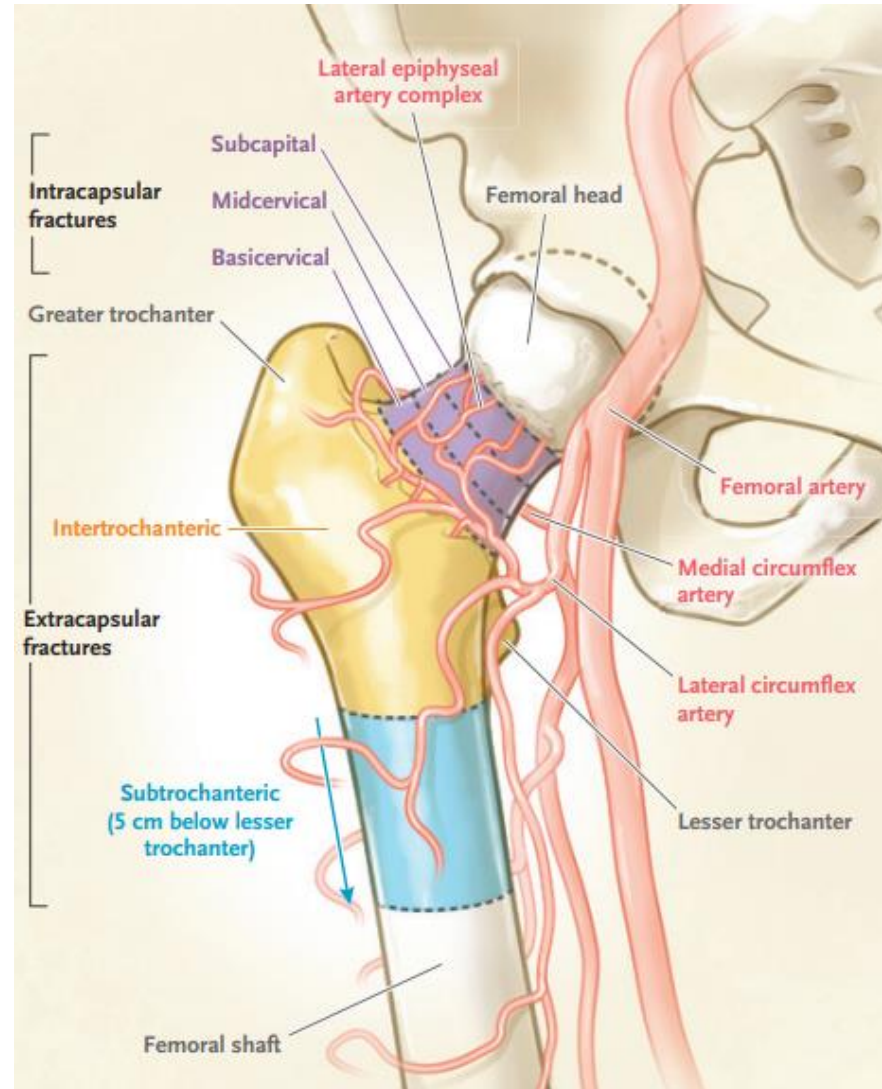

Je dobre vedieť, lebo...

- intenzita bolesti
- perioperačné straty krvi
- dĺžka operácie
- ...

7. Typ operácie – typ zlomeniny

8. Bežná pooperačná starostlivosť

- oxygenácia + cirkulácia + analgézia

nozokomiálne infekcie (RS, URO)

delírium

dekubity

- skorá mobilizácia
- prevencia trombembolizmu
- promptná úprava a udržiavanie rovnováhy vnútorného prostredia (ABR, ióny, euvolémia, normoglykémia, výživa...)
- diagnostika a liečba osteoporózy

OAIM – NIE JE vhodné miesto

JIS – JE vhodné miesto

9. Mobilizácia a rehabilitácia

Základom je dobre zvládnutá pooperačná analgézia

RA? a opioidy?

10. Multidisciplinárny manažment

KTO?

- ortopédi alebo traumatológovia
- geriatri
- anesteziológovia
- iné odborné konzília podľa potreby
- fyzioterapeuti
- sestričky a ošetrovatelia
- oddelenia pripravujúce prepustenia pacientov vyžadujúcich komplexnú domácu, ambulantnú alebo ústavnú starostlivosť
- sociálny pracovníci
- ambulantní poskytovatelia
- pacient a jeho rodinní príslušníci, alebo jeho opatrovníci

VÝSLEDOK

- kratšia doba hospitalizácie
- nižší výskyt komplikácií
- nižší výskyt delíria

Ortogeriatrickí internisti

11. Informovanosť pacienta a rodiny

- hneď od začiatku a potom aj priebežne
- aké sú možnosti
- realisticky
- čo možno očakávať od liečby
- aké sú limity

ĎAKUJEM

